Ziemas piedzīvojumi Igaunijā

2012. gada 11. februārī

Ceļā

Rīgā tikko aust gaisma, bet mūsu kompaktā grupiņa Igaunijas ziemas brīnuma gaidās jau omulīgi sēž siltajā autobusā. Nav ko vilkt garumā – izripinām uz Brīvības bulvāra, domās stādoties priekšā garo, taisno Rīgas - Veclaicenes šoseju, kura mūs aizvizinās līdz pat Igaunijas robežai, un ļaujamies ceļa jūtīm.

Lēnām, bet pārliecinoši, autobusam „rijot" kilometrus, aiz loga pazib Sigulda, Līgatne, arī Ieriķi, un skat – esam jau Vidzemes augstienē. Mūsu šīsdienas ceļojums viscaur sasaucas ar dažādām Baltijas augstākajām virsotnēm, pauguriem un kalniem, ja vien tos tā var saukt. Protams, vairāk Dienvidigaunijā, uz kurieni ripo mūsu busiņš.

Pēc nelielas kafijas pauzes Cēsu pievārtē esam gatavi no Vidzemes augstienes „pacelties" vēl augstāk – uz Alūksnes augstieni. Sniegotos laukus ar šur tur springojošām lapsām izgaismo rīta saules stari, kas liecina, ka diena būs skaidra, un tas, savukārt, liecina, ka no kalniem un pauguriem redzamība būs laba. Noskaidrojās arī tas, ka, jo augstāk attiecībā pret jūras līmeni paceļamies mēs, jo zemāk nolaižas gaisa temperatūra, tomēr tas mūs nemulsina it nemaz, jo esam „bruņojušies" ar siltām drēbēm.

Smiltene, Grundzāle, Gaujiena un Ape, tās visas paliek aiz mūsu busiņa, kurš itin naski tuvojas mūsu galvenajam ceļojuma mērķim – Igaunijai. Viens gan ir skaidrs - no Vidzemes līdzenajiem laukiem esam izbraukuši, jo busiņam arvien biežāk nākas rāpties kalnos, no kuriem paveras skaistas ainavas. Dēliņkalns, Drusku kalns – staltie Alūksnes augstienes dēli arī tepat, rokas stiepiena attālumā. Vienojamies, ka centīsimies tos saskatīt no igauņu olas kalna – Munameģa.

Vēl mirklis, un kārotais brīdis ir klāt - Latvijas - Igaunijas robeža! Igaunijas Brīvvalsts – tā, lepni igauņi dēvē savu zemi! Tad nu dodamies izbaudīt ziemeļu kaimiņu kalnu un pauguru vilinājumu. Pēc nedaudz kilometriem pa visai eksotisku - līkumiem, straujiem pagriezieniem, kāpumiem un kritumiem pārbagāta ceļa sasniedzam Igaunijas augstāko pauguraini – Hānjas augstieni. Tepat arī pats Munameģis ar tā virsotnē esošo skatu torni.

Aši nomierinām sevi ar domu, ka, ja igauņu Munameģis ir augstāks par mūsu Gaiziņu, tad Alūksnes augstiene tomēr augstāka par Hānjas „māsu". Šī patīkamā secinājuma pārņemti tuvojamies mūsu pirmajai pieturvietai Igaunijā!

Īstenā Mooska

Mooska (Mōska) – tā sauc saimniecību, kuras pagalmā ieripo mūsu busiņš, izbirdinot mūs tieši pie namdurvīm. Ātri vien mums pretī steidz darbīgs puisis, nesot daudz melnus maisiņus, kuros, kā izrādās, iekšā ir kaut kas tāds, kas iepriekš nav ne redzēts, ne taustīts, ne baudīts...

Pēc brīža nāk jau ari pati saimniece Eda Veeroja (Eda Vēroja), un stāsta mums kas maisos un kas ar to darāms. Lielais nezināmais izrādās zobains un siksnains, un tās ir – īstas sniega kurpes, kuras tūdaļ velkam kājās. Pareizāk gan būtu teikt, – mēģinām saprast, kā tās dabūt pie kājām. Pēc neliela siksnu un aizslēgu darbības izskaidrojuma viss kļūst skaidrs un pamazām neierastie sniega pārvarēšanas rīki ir tur, kur paredzēts – pie mūsu kājām.

Esam ļoti saintriģēti, jo tūdaļ gribas noskaidrot, vai tiešām iespējams staigāt pa sniegu, tajā neiegrimstot. Pēc īsas instruktāžas dodamies ceļā – Eda priekšgalā, mēs zosu gājienā naski sekojam. Sākumā visus pārņem jautrība, jo staigāšana ar sniega kurpēm izrādās visai neierasta, tomēr nav laika brīnīties, jo saimniece knaši soļo tieši mežā iekšā, un viņas solis ir patiesi visai raits – nākas tikai ļepatot līdzi! Kā vēlāk izrādās, sākumā temps tiešām ticis paātrināts, bet tikai ar vienu vienīgu mērķi – sasildīt mūsu rīta dzestrumā atdzisušās miesas.

Brīdī, kad esam sapratuši, ka zobotie rīki pie mūsu kājām patiesi atvieglo sniegoto lauku pārvarēšanu, nonākam pie lieliski sagatavotas slēpošanas trases, kas izrādās ir viens no Mooska saimniecības rūpaliem – Hānjas maratona organizēšana un 43 km garās slēpošanas trases izveide un uzturēšana. Eda mums gari un plaši skaidro, kā tas tiek darīts, kā tiek sadalīti pienākumi ģimenē, lai šo garo, pietiekoši sarežģīto un komplicēto trasi izveidotu un apkalpotu. Pie stāsta pieder arī skaidrojums par to, kā radusies ideja par sniega kurpēm. Izrādās, tās bijušas alternatīva tiem ziemas aktīvās atpūtas kārotājiem, kuri nepratuši slēpot. Vai tad tiešām ir arī tādi?

Dodamies tālāk, un, izrādās, piedalāmies „veikala" takas veidošanā tālāk dzīvojošajam kaimiņam, kuram pēc kārtējā sniega uzsnigšanas visi ceļi pāri laukam uz tuvējo veikalu vienkārši izzūd. Tad nu kaimiņš šad tad pazvanot Edai, un lūdzot, - Eda, kad tev atkal būs tie tūristi, izved viņus pa to manu taku pāri laukam! Eda skaidro, ka ar sniega kurpēm piebradātā taka sasalst, un kļūst par lielisku kājāmgājēju ceļu. Un lai cilvēkam tiek, – mums nav nekas pret to!

Rīta saules, dzestrā gaisa un pārlieku lielās centības ietekmē mūsu vaigi tapuši pavisam sārti, kad esam sasnieguši kāda paugura virsotni, kur notiek mūsu uzsildīšana „no iekšpuses". Izrādās, Edai mugursomā divi termosi ar karstu aveņu tēju, kurai jūtama arī kāda asāka „piešprice". Smaidot plašu, atklātu smaidu, Eda stāsta par apkārtni, par lielo dabas vērtību klāstu, kas apkārtnē sastopams, par vietējo iedzīvotāju attieksmi pret tām. Viss, ko viņa stāsta, ir interesants un aizrauj!

Te arī izdzirdam viņas stāstīto par tēvu, kurš bijis ļoti sabiedrisks, runīgs, ar plašu sirdi, un tādēļ vietējo vīru vidū ieguvis iesauku Mooska, kas šejienes dialektā nozīmē: kārtīgs vīrs. Tā arī radies nosaukums mājai, kuru Eda kopā ar vīru abi uzbūvējuši.

Bet mēs nolēmām – lūk, ir skaidrs, ka arī Eda ir īstenā Mooska! Šaubu nav!

Mūsu ceļš pa sniegotajām ārēm pamazām tuvojas noslēgumam. Aiz muguras apmēram trīs kilometri. Dažam šķiet, ka noiets daudz mazāk, dažam tieši otrādi, ka mērots daudz vairāk. Lēnām, šķērsojot nelielu purviņu, tuvojamies saimniecībai. Jau pa gabalu sajūtam dūmu smaržu – kuras melnā pirts. Vakarā Tartu dakterīši braukšot

pērties. Saimniece vedina mūs pie pirts, kur namatēvs ar dēlu mūsu nogurušajām miesām jau sagatavojuši zirņu zupu, garšīgus pīrāgus un gardu igauņu tradicionālo karašu.

Uzreiz jāpiezīmē, ka kāju atbrīvošana no sniega kurpēm izraisa vispārēju jautrību, jo kājas pēkšņi visiem jūtas tik brīvas, ka prasīt prasās uz kādu neparastu lēcienu. Bet tūdaļ visā nopietnībā tiekam pievērsti maltītei, un nākas atzīt – pēc kārtīgām aktivitātēm ziemīgā gaisā nekas negaršo tika labi, kā karsta zirņu zupa!

Diemžēl pavisam neparastu un negaidītu pavērsienu iezīmē tas, kas tūdaļ seko. Iespējams, kāds pārcenties kurinot, iespējams, kāda nešpetna dzirkstele pie vainas, kas to nu vairs spēj izskaidrot, bet pēkšņi no blakus esošās pirts lieliem mutuļiem sāk gāzties ...biezi, smagi, melni dūmi! Saimnieks atrauj durvis, un no tām pretī debesīm izgāžas spēcīgas, augstas, sārtas liesmu mēles.

Neviļus kļūstam par lieciniekiem nelaimei, kas pavisam negaidīti piemeklē šos laipnos, čaklos un labsirdīgos ļaudis. Cenšamies palīdzēt, cik nu spējam – ātri raujam prom no pirts un tās durvīm galdus ar galdautiem un traukiem, un citus priekšmetus. Saimnieks ar dēlu steigšus atnes ugunsdzēšanas aparātus un liek tos lietā. Liesmas tiek apdzēstas, bet dūmi turpina mutuļot – ir skaidrs, ka bez vīriem ar lielo, sarkano mašīnu neiztikt! Sapratuši, ka neko vairāk palīdzēt nespējam, nolemjam doties tālāk, lai netraucētu ugunsnelaimes dzēšanu.

Vēlāk noskaidrojām, ka pirtiņu tomēr nāksies būvēt no jauna, taču Eda ir pārliecības un apņēmības pilna, sakot, ka vasarā viss atkal darbošoties! Lai viņai veicas!

Munameģis

„Aizved mani uz Munameģi!" – katram sevi cienošam latvietim ir zināma šī spārnotā frāze. Nu iznāk, ka paši esam atvesti uz to, ko dēvējam dīvainajā igauņu vārdā. *Muna mägi* – olas kalns, tā saskaņā ar leģendām nodēvēts Igaunijas augstākais kalns. Tā virsotnē ir skatu tornis, kuru esam nolēmuši iekarot. Kāpiens no kalna

pakājes līdz virsotnei liek mums pārvarēt 60 metru augstumu, bet tas, neskatoties uz iepriekšējo slodzi ar sniega kurpēm, nesagādā mums nekādas grūtības. Tik pat veikli un apņēmīgi uzkāpjot skatu torņa virsotnē, nododamies debess pušu aplūkošanai. Noskaidrojam, kur redzamai Krievijas meži, saskatām arī Dēliņkalnu – vismaz paši esam par to pārliecināti, un tas vairo mūsu pašapziņu!

Mūsu skatienam nepaliek nepamanītas arī lielās egles bez galotnēm. Izrādās iepriekšējā ziemā, mitrā gaisa ietekmē egļu galotnes tik ļoti apledojušas, ka stumbrs nav spējis noturēt milzīgo masu, un egles palikušas bez galotnēm. Tomēr tās ir dzīvas un turpina iepriecināt kalna apmeklētājus ar savu masīvo stāvu un mūžam zaļo ietērpu.

Somu – igauņu - latviešu ātruma faktors

Pēc ne pārāk liela pārbrauciena esam nonākuši kādā skaistā un unikālā vietā. Leģenda vēsta, ka Velns (igauņu - Kurat), kad tas ticis izdzīts no paradīzes, nolēmis apmesties kādā alā šajā vietā, jo uzskatījis, ka šī vieta ir tik pat skaista kā Paradīze. Un patiesi – *Suur Taevaskoja* jeb Lielā Debesu mājvieta skatienam paver īsti debešķīgu ainavu. Baltijā visaugstākais smilšakmens atsegums, kurš pašā augstākajā vietā sasniedz 25 metru augstumu, atklāj prātam neaptveramas 500 miljonus gadu tālas senatnes vēsmas.

Taču līdz šai brīnišķīgajai vietai vēl jānokļūst. Un te mums talkā nāk jauns, enerģisks igauņu puisis Miko no vietējās tūrisma kompānijas. Veids, kādā mums lemts sasniegt smilšakmens klinti ir visai neparasts, varētu pat teikt – latvieša cilvēkam pavisam jauns un līdz šim nepazīstams.

Iepazīstieties – Somu ragavas jeb kamanas, kuras Igaunijā pazīst jau sen, vēl Padomju laikos, bet kuras tomēr līdz Latvijai kaut kādu iemeslu dēļ nav nonākušas.

Somu kamanas ir tradicionāls pārvietošanās līdzeklis pa ziemas ledus un sniega ceļiem Skandināvijā. Tās pastāv jau vairāk kā 100 gadus. „Vecās labās” koka kamanas ar tērauda sliecēm parādījās ap 1900. gadu un 20. gadsimta laikā ir

piedzīvojušas pavisam nelielas izmaiņas savā izskatā. Somu bērzs un īpašs tērauds, kas tiek izmantots tradicionālajās kamanās, arī tagad ir garants drošam un izturīgam izstrādājumam.

Ja vēl pagājušajā gadsimtā somu kamanas bija viens no svarīgākajiem pārvietošanās līdzekļiem Igaunijā, vedot bērnus uz bērnu dārzu, braucot uz veikalu, pat aizbraucot līdz pastkastītei ceļa galā, tad tagad tas ir arī brīnišķīgs aktīvās atpūtas atribūts, kas dāvā daudz prieka un neizmirstamu mirkļu.

Jāteic, ka kamanas var izmantot arī bezceļa (nelieli meža celiņi, takas) apstākļos, īpaši pēc tam, kad tās tika aprīkotas ar speciālām plastikāta uzlikām., un tieši šādam nolūkam mēs ar tām arī tikām iepazīstināti.

Liels bija mūsu pārsteigums, kad Miko mums parādīja šīs dienas transporta līdzekli. Tās, ko mēs ieraudzījām bija dizaineru domas lidojuma un inženieru meistardarba apvienojums - jaunas, modernas, pilnīgi citas somu kamanas. Izrādās, 90-to gadu sākumā tradicionālās kamanas ieguva jaunu veidolu un nosaukumu – *Kickspark*. Par to ir jāpateicas šī sporta veida entuziastam un daudzkārtējam pasaules čempionam Hannu Vierikko, kas izstrādāja atvieglotu modeli speciāli sacensībām un ātrumam.

Mūsu brauciens sākas ar to, ka Miko veic instruktāžu par to, kā ar šim kamanām braukt, kā stūrēt, kā bremzēt un kā rīkoties kritiena gadījumā. Bet mums jau, protams, gribas to brīnumu pārbaudīt, un dažas labs jau tur pat pa laukumu veic pirmos izmēģinājumus!

Beidzot dodamies ceļā, un pirmais pārsteigums, izrādās, ir tas, ka kamanas slīd labi un ātri, un augstais Hānjas augstienes gaiss „kož" vaidziņos. Visvisādi iet arī ar to braukšanu – citam gana labi, citam kamanas slīd visur kur, tikai ne tur, kur vajag.

Kad pirmais ceļa posms pārvarēts, tuvojamies nogāzei. Miko atkal veic instruktāžu, paskaidrojot kā pareizi un droši pārvarēt šo nogāzi, piezīmējot, ka dažkārt nepieciešams straujo lidojumu arī piebremzēt. Ar piecu sekunžu intervālu tiekam palaisti lejā pa nepazīstamo ceļu, kas nobrauciena lejas daļā līgani pagriežas pa kreisi.

Neviļus nākas sevi paslavēt, jo visi nobraucam veiksmīgi un iztiekam bez kritieniem. Kā vēlāk izrādījās, tas bija mūsu brauciena vieglākais nobrauciens.

Te jau klāt arī pirmā meža taka, un, kā jau tas parasti mēdz būt, – pēc nobrauciena seko kāpšana kalnā. Pa ceļam vairākkārt apstājamies, un Miko stāsta par dabu, par liegumu un visu interesanto un nozīmīgo kas redzams mums apkārt. Jāatzīst, ka brauciens kopumā norit visai ātri, nepārtraukti balansējot uz kamanām pa nedaudz nelīdzeno meža taku, un visiem naski atgrūžoties, lai saglabātu uzņemto tempu.

Kad esam sasnieguši Ahjas upi, kuras straume vainojama klints atseguma tapšanā, seko kārtīga uzmundrinošā pauze. Kā uz burvju mājienu, no Miko mugursomas „iznirst" termoss, ar karstu, veselīgi tēju, kas dažam labam iedveš jaunu enerģiju nedaudz nosalušajā ķermenī. Miko liek arī mums veikt virkni vingrojumu rokām, jo tās visa brauciena laikā tiek vismazāk nodarbinātas un visiem ir nedaudz nosalušas.

Kad esam „uzfrišināti", dodamies tālāk, un izrādās, tūdaļ seko kārtējais nobrauciens. Miko paziņo, ka šis nu būšot „*with some steep curves*", un, šķiet, dažam labam grupas biedram prātā iezogas nelielas šaubas par savām prasmēm savaldīt moderno slīdrīku. Miko mierina, ka mēs jau zinot, kā pareizi krist – uztraukumam neesot pamata.

Izrādās, nobrauciens tiešām ir straujš un ātrs – daudz enerģiskāks par pirmo. Kamanu ātrums pieaug strauji, taka vijas te pa kreisi, te pa labi, brīžiem sašķiebjoties uz vienu vai otru pusi. Ik pa brīdi tiešām nākas piebremzēt, pat paši pārgalvīgākie vīri spiesti to darīt, jo kamanu ātrums krasākajās vietās tuvojas 40 km/h. Taču – mēs atkal varam braši uzsist paši sev uz pleca, jo pilnīgi visi esam nobraukuši veiksmīgi bez neviena kritiena.

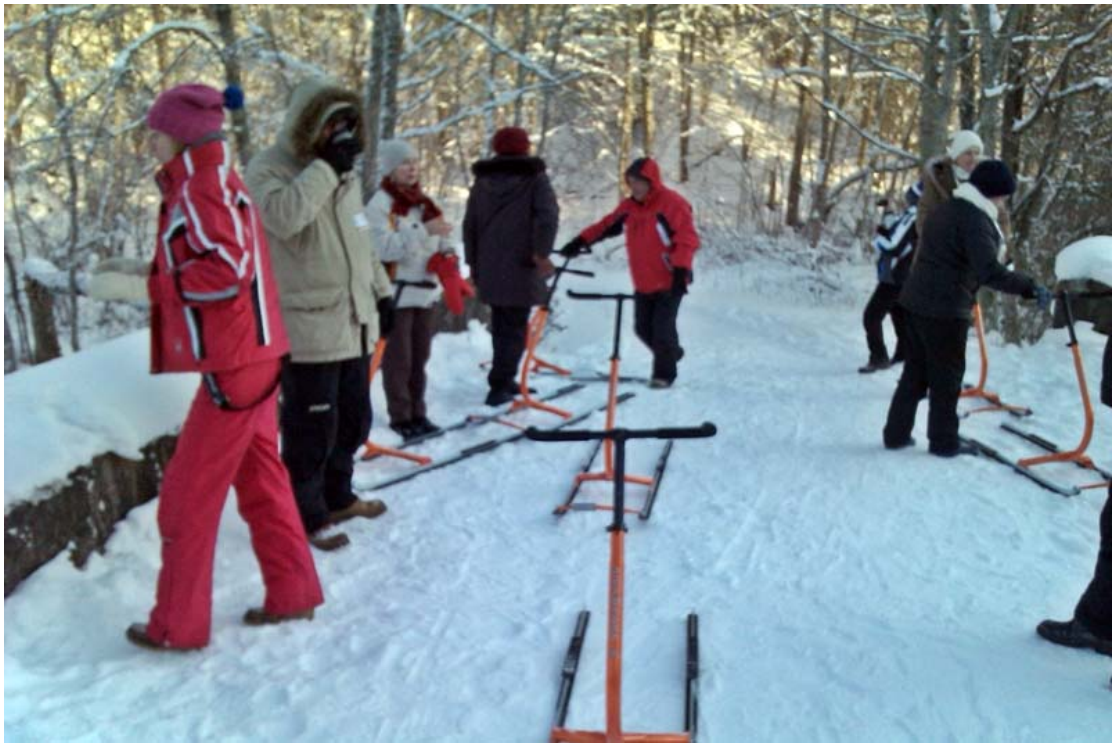

Nogāzes lejasdaļā esam beidzot sasnieguši šī brauciena mērķi – *Suur Taevaskoja* klinti, kas patiešām apbur ar savu skaistumu un iespaidīgo augstumu. Noklausījušies Miko stāstītās leģendas par klinti, iebaudījuši kārtējo malku tējas, dodamies tālāk, līdz beidzot brauciens tuvojas noslēgumam – stāvlaukumam.

Noliekam kamanas „vienotā ierindā” laukuma malā, pateicamies Miko par neparasto braucienu. Ar izbrīnu uzzinām, ka neilgā laikā esam nobraukuši 8 km garu apli. Izrādās, mēs esam īsteni malači!

Vino nuovo alla Estonia

Mums atlicis vēl tikai viens punkts mūsu ceļojuma maršrutā, tāpēc apņēmīgi dodamies ceļā, lai sasniegtu kādu igauņu saimniecību, kurā, izrādās, audzē vīnogas. Ir diezgan dīvaini apzināties, ka šajā aukstajā, saulainajā dienā vienā veselā var apvienot un ietilpināt tik atšķirīgas lietas, kā ziemeļnieciskās sniega kurpes un dienvidnieciskās ogas. Un tomēr – kāpēc gan ne?

Saimniecība, kura pēc pirmā acu uzmetiena ne ar ko īpašu neizceļas, izrādās ir viena no Ziemeļvalstu vīnogu audzētāju asociācijas biedriem. Mūs sagaida ražena saimniece un dēls ar savu meiteni. Jāteic, ka visi ar interesi vēro gan māju, gan tās iekārtojumu, jo šī mums visiem ir pirmā viesošanās reize īstā igauņu namā. Namamāte teic, ka saimnieks gan esot medībās kopā ar medniekiem no Somijas, kuri labprāt atbrauc uz Igauniju pēc kāda zvēra.

Pēc īsa mirkļa, visiem mājas iemītniekiem naski rosoties, esam jau sasēdināti ap galdu, uz kura viena pēc otras parādās Pruuli (Prūli) saimniecības vīna pudeles. Saimniece stāsta par to, kā saimniecībā notiek vīnogu audzēšana, stāsta par vīnogu šķirnēm, par atšķirību starp ziemeļu un dienvidu ogām.

Protams, neiztiek arī bez degustācijas, un uzreiz katram rodas savi secinājumi par vienu vai otru vīna šķirni. Piedevām, mums galdā tiek liktas lielas bļodas ar saldētām vīnogām, kuras pēc neilga mirkļa, atlaižoties, atklāj visai kolorītas garšas nianses.

Pēkšņi atsprāgst istabas durvis, un garaiņu pavadīts, istabā ienāk arī pats namatēvs. Jokojot jautājam, kur tad nomedītais lācis, bet saimnieks visā nopietnībā atbild, ka lāča jau nu neesot, bet ja kāds vēloties, tad kārtīgu mežacūķi jau nu varot pie garāžiņas apskatīt. Tā, lūk!

No visas sirds izsakām savu izbrīnu un sajūsmu Pruuli saimniekiem par savdabīgo un garšīgo rūpalu. Esam pabeiguši arī iepirkšanās procesus, un suņu reju pavadīti, dodamies atpakaļ uz mūsu silto un omulīgo busiņu.

Uz tikšanos, Igaunija! Labvakar, Latvija!

Pēc garās, notikumiem un darbībām piesātinātās dienas vakarā jūtam nelielu, bet patīkamu nogurumu. Šādā noskaņojumā sākam mājupceļu. Aiz busiņa logiem jau tumsa, garām zib tikai apkārtējo māju apgaismotie logi.

Pamazām virzāmies tuvāk Latvijas robežai. Pametam Somerpalu novadu, pabraucam garām Monistei, un, skat, – tepat jau Latvija! Ātri izbraucam cauri Ziemeļvidzemes skaistajai mazpilsētai Apei un drīz vien „izgriežam” uz lielā Rīgas ceļa. Tālāk tikai taisni, taisni vien – līdz pat Latviešu biedrības namam!

Lūk, tā ir pagājusi viena skaista, ziemas piedzīvojumiem bagāta diena Igaunijā. Nu tik jāļauj notikumiem nogult visās prāta šūniņās. Rīt ir svētdiena - diena, kad būs iespējams vēlreiz pārdomāt un atcerēties Igaunijā izbaudīto, kas pilnīgi noteikti saistās ar brīnišķīgiem cilvēkiem, skaistu dabu un īsteniem piedzīvojumiem!

Kohtumiseni Eestis!